

Kwaliteit van de arbeid

De Arbobalans is verschenen. De kwaliteit van de arbeid is de afgelopen acht jaar redelijk stabiel, met uitzondering van beeldschermwerk en werkdruk. Nederland steekt gunstig af bij de rest van Europa.

tekst Marjolein Douwes en Irene Houtman

De samenstelling van de beroepsbevolking verandert gestaag: het aantal zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp'ers) neemt in de jaren 2007–2015 toe van 9% naar 15% (1 miljoen). Ook neemt het aandeel ouderen, hoog opgeleiden en vrouwen toe. Het aandeel werknemers met een vast contract daalt in deze periode van 81 naar 75% en zal naar verwachting verder dalen naar 70% in 2020.

Belasting

De kwaliteit van de arbeid blijft de afgelopen acht jaar nagenoeg gelijk wat betreft fysieke belasting en omgevingsbelasting. Uitzondering is beeldschermwerk: het aandeel werknemers dat meer dan zes uur per dag beeldschermwerk verricht, stijgt van 22% in 2007 naar 25% in 2015. Op het vlak van psychosociale arbeidsbelasting is er de laatste acht jaar een lichte toename (van 16% naar 18%) van het aandeel werknemers met hoge taakeisen en lage autonomie. Hoge werkdruk in combinatie met lage autonomie vormt werkdruk. Wel lijkt de

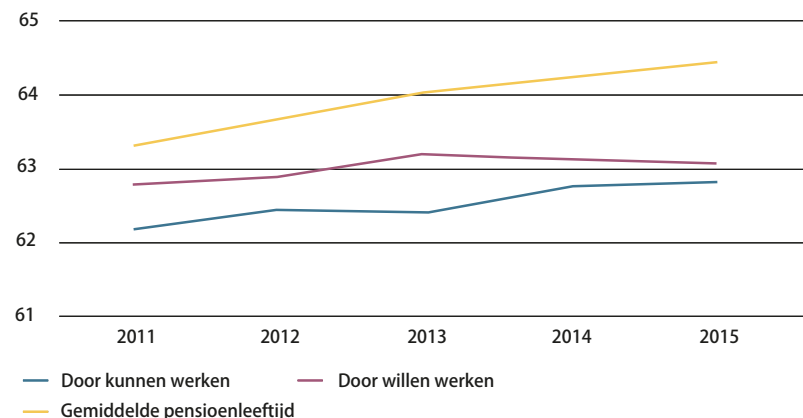
autonomie de laatste jaren te stabiliseren, na een sterke daling tussen 2007 en 2012. Mogelijk heeft dit te maken met de recessie na 2007 en de huidige stabilisatie door het beginnende economische herstel.

Gezondheid

De door werknemers ervaren gezondheid is al jaren stabiel: 82% van de

werknemers beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) goed en minder dan 2% beoordeelt deze als (zeer) slecht. De gemiddelde leeftijd waarop werknemers zeggen te willen en kunnen doorwerken ligt tegen de 63 jaar en ligt onder de huidige gemiddelde pensioenleeftijd. Die stijgt van 62 jaar in 2007 naar 64,4 jaar in 2015.

Dit verschil houdt waarschijnlijk ver-

Trends in de leeftijd tot waarop werknemers aangeven te willen en kunnen doorwerken en in de werkelijke pensioenleeftijd

band met het afschaffen van mogelijkheden om vervroegd uit te treden. In 2016 zien we een toename van het aandeel bedrijven dat invulling geeft aan de kernbepalingen rond veiligheid en gezondheid op het werk. Het gaat hierbij om het hebben van een contract met een arbodienst, ziekteverzuimbeleid, preventiemedewerker(s), overleg met werknemers over arbobeleid en het geven van voorlichting. Het aandeel bedrijven dat maatregelen treft, varieert van 45% (aanwezigheid van een risico-inventarisatie & -evaluatie) tot 75% (contract met een arbodienst en het geven van voorlichting). Dit betreft 83%, respectievelijk 96%, van alle werknemers, omdat de meeste werknemers in grotere bedrijven werken. Die grotere bedrijven doen meer aan arbobeleid dan de kleine. De aandacht voor arbobeleid houdt mogelijk verband met economische ontwikkelingen.

Verzuim en ongevallen

Het ziekteverzuimpercentage schommelt sinds 2007 rond de 4%. In 2015 verzuimt de Nederlandse werknemer gemiddeld één keer per jaar. De verzuimduur is gemiddeld over *alle* werknemers – inclusief niet-verzuimers – zeven dagen. Ruim vier op de tien verzuimdagen is gerelateerd aan het werk. Ongeveer de helft van het aantal verzuimdagen houdt verband met klachten aan het bewegingsapparaat (27%) en psychische klachten, overspannenheid of burn-out (22%).

De kans op een arbeidsongeval is 3% in 2015. Het aantal dodelijke arbeidsongevallen neemt af van 50 ongevallen in 2005 naar 45 in 2014. Het meeste risico lopen werknemers in de bouw. De werk-

nemers met een hoge mate van sociale steun, autonomie en een positief oordeel over de veiligheidscultuur hebben minder kans op een arbeidsongeval dan werknemers die minder positief scoren op deze factoren.

Beroepsziekten

Ruim 3% van alle werknemers in Nederland zegt in 2014 een beroepsziekte te hebben opgelopen die door een arts is vastgesteld. Beroepsziekten veroorzaken 5% van de totale ziektelast in Nederland. Aandoeningen aan het bewegingsapparaat en psychische aandoeningen veroorzaken de hoogste ziektelast. In 2013 stierven naar schatting ruim 4100 mensen aan een beroepsziekte, van wie ruim driekwart na hun pensioen. Beroepsziekten veroorzaken veel extra verzuim. Een werknemer met een beroepsziekte verzuimt gemiddeld 31 dagen per jaar, dat is 25 dagen meer dan een werknemer zonder beroepsziekte.

Zzp'ers

De arbeidsomstandigheden van zzp'ers verschillen van die van werknemers. Zzp'ers hebben minder te maken met werkdruk, onder meer omdat zij autonoom zijn in de uitoefening van hun werk. Zzp'ers hebben vaker te maken met fysiek zware arbeidsbelasting (kracht zetten en werken in ongunstige houdingen) dan werknemers, met name in de bouw. Zelfstandig ondernemers – ook in de bouw – hebben minder te maken met een arbeidsongeval en lopen een kleiner risico op een beroepsziekte.

Werkgerelateerde kosten

Werkgerelateerde aandoeningen en arbeidsongevallen brengen hoge kosten

met zich mee. Naar schatting belopen de kosten van loonbetaling bij werkgerelateerd verzuim 4,7 miljard op jaarbasis, en die van arbeidsongeschiktheid door het werk 1,9 miljard. De zorgkosten voor personen met een arbeidsgerelateerde aandoening worden geschat op 1,4 miljard. Daarmee zijn nog niet alle mogelijke kosten in beeld gebracht, zoals productiviteitsverlies voor de werkgever en verlies aan levenskwaliteit voor de betrokken werknemer.

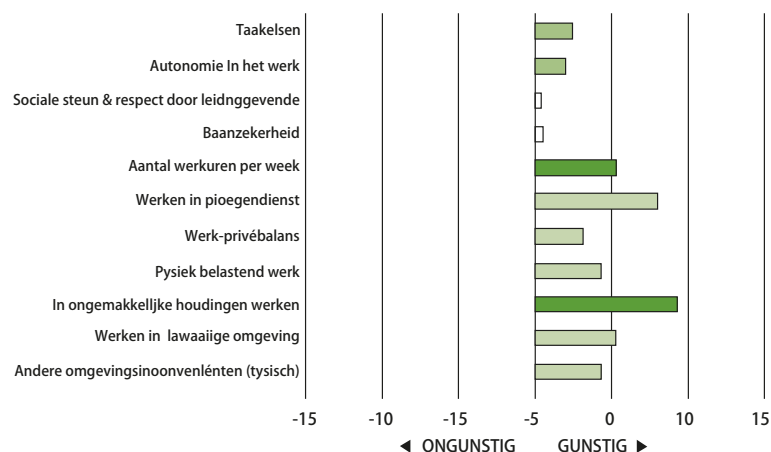
Europa

Vergeleken bij veel andere landen in Europa steekt de kwaliteit van de arbeid in Nederland gunstig af. Werkenden in Nederland voelen zich gezonder, zijn minder emotioneel uitgeput en zijn bevlogener in het werk. Ook zeggen zij tot een hogere leeftijd te kunnen doorwerken en staan ze minder bloot aan arborisico's. Een uitzondering hierop vormt het risico 'agressie en geweld', dat in Nederland juist relatief vaak voorkomt, vooral in de dienstensector. Werkgevers nemen wel meer maatregelen tegen agressie en geweld.

Ook verzuimt de Nederlandse werknemer iets meer (4%) dan gemiddeld in Europa (3%), maar ligt het werkgerelateerde aandeel in het verzuim lager. Mogelijk hebben verschillen in ziekteverzuim iets te maken met verschillen tussen landen in financiële compensatie bij ziekteverzuim, en met sociaal-demografische verschillen. Arbeidsongevallen met verzuim komen in Nederland iets minder vaak voor dan gemiddeld in Europa. Het aantal dodelijke arbeidsongevallen is in Nederland het laagst van alle Europese landen. «

Marjolein Douwes en Irene Houtman

werken als senior scientist bij de afdeling Work Health Technology van TNO.

Arborisico's in Nederland vergeleken met die in de rest van Europa (verschilscores)

TNO stelt elke twee jaar de Arbobalans samen, in samenwerking met het CBS, RIVM en het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten, en met steun van het ministerie van SZW. De Arbobalans geeft een breed overzicht van de (ontwikkelingen in) kwaliteit van de arbeid en werkgerelateerde gezondheid in Nederland. Kijk op <http://www.monitorarbeid.tno.nl/publicaties/arbobalans-2016>.